

• Framtidsvisjoner for Gudbrandsdalen

... Og resten av Distrikts-Norge. Hvor har de blitt av?

Illustrasjonsfoto: Hvor har det blitt av framtidsvisjonene for Gudbrandsdalen? Foto: Live Andrea Sulheim

Bygde-livet kommer med noen kompromiss. Veien til sykehuset er lengre, jobbmarkedet er snevrere og pub-til-pub runda blir fort overstått. Det er greit, vi overlever.

Men en ting er det vanskelig å forbigå i stillhet. Det er premisset om at våre barn skal få et dårligere utdanningstilbud enn ungdom i urbane strøk.

TENK om Gudbrandsdalen i stedet kunne samla seg og sagt høyt: Vi aksepterer ikke at våre ungdommer må velge mellom epler og pærer (eller knapt det), mens en ungdom på Hamar kan fråtse i en hel frukthage av tilbud.

«Tenk at det bor folk her» sier de på TINE-reklamen. Det er faktisk ingen selvfølge lenger. Uten et godt utdanningstilbud vil det lyde «tenk at det bodde folk der» om noen få år.

Dersom vi ønsker at det skal bo folk i hele landet MÅ vi faktisk endre rammevilkåra for de skolene som ligger plassert i distriktet. Her kommer mine grove forslag til hvordan vi kan få flere utdanningstilbud i Distrikts-Norge, i stedet for færre:

- **Differensierte krav:** Kravene til antall elever pr. klasse må være differensiert. Vi kan ikke forvente at en skole som ligger i sentralitetsklasse 5 og 6 skal ha samme krav til antall elever som en byskole. Kanskje koster det litt mer, men de pengene sparer vi inn igjen på reduserte transportkostnader, lavere CO2-utslipp, færre i utenforskap og levende bygder med framtidstro. Gjennomføringsgrad trumfer oppfylingsgrad, alltid.

- **Kvalitet fremfor størrelse:** Det foreslåtte kriteriesettet må skrotes. Skoler, linjetilbud og programfag med stabile søkertall og gode resultat må få drive videre, selv om de er små.
Hvorfor skulle de ikke det, egentlig?
- **Alternative modeller, teoretiske fag:** Når elevgrunnlaget blir mindre så må vi tenke alternativ for å få en stor nok tilbudsvifte uten å sende ungdommen vekk. De vanligste teorifaga (norsk, matte etc.) må tas på tvers av klasser i større grad enn i dag. Dette kan føre til at de blir mindre spissa mot bl.a. næringslivet sine behov, men det er en pris vi må være villig til å betale for å beholde tilbudet lokalt. De mer spesialiserte faga kan tas digitalt, men uten at eleven blir etterlatt til seg selv. Timene bør tas i et klasserom med en lærer til stede, der flere elever sitter samla. Ved å bruke høretelefoner eller samlingsbaserte bolker bør det være mulig å tilby et klassemiljø selv ved bruk av nettskole.
- **Alternative modeller, praksisfag:** Den praktiske utdanningen må i størst mulig grad foregå ute i bedrift eller andre organisasjoner med tilstrekkelig fagkunnskap. Dette kan bl.a. gjelde innenfor restaurant og matfag, naturbruk, medie- og kommunikasjon, frisør, tømrer, IKT og salg og service. Det vil kreve noe av oss alle, men mange arbeidsgivere er villig til å strekke seg langt for å bidra til å utdanne framtidens arbeidstagere. Alternativet er nemlig verre; at arbeidskraften blir sendt ut av bygdene for evig og alltid. Rekruttering er allerede kjempekrevene i mange bransjer, la oss ikke gjøre det verre. Noen fag vil være så spesialiserte at pendling / flytting er den eneste løsningen, men la det forbli et mindretall. Det finnes mange alternative modeller allerede – la oss ta de beste og gjøre dem synlige, enkle og forutsigbare. Langsiktig tenking, fleksibilitet og vilje til å finne løsninger sammen med arbeidsgivere og elever vil være avgjørende.
- **Mindre spesialisering på Vg2:** Det blir ofte for mange alternativ på Vg2. Dersom du f.eks. har gått første året på bygg og anlegg (Vg1) og skal over på Vg2 så kan du velge mellom hele åtte alternativ. Sannsynligheten er derfor svært høy for at du må flytte for å få oppfylt ønsket ditt dersom du bor i distriktet. Men er det særlig lett for en 17-åring å vite om han bør velge anleggsgartner vs. anleggsteknikk, eller hva med trearbeid vs. tømrer? Denne spesialiseringen gjør det vanskelig å tilby Vg2 i distriktet, og kategoriene kunne derfor med fordel vært slått sammen til større linjer.
- **Tett samarbeid med kommunene:** For å sikre at miljøet rundt eleven blir best mulig.

På Høgskolen i Innlandet finnes det et kompetansesenter for offentlig innovasjon – bruk dem! Avlys sentraliseringsplanene og ta heller fram visjonene og viljen til å bli de fremste i Norge på desentralisert utdanning. Jeg tror på kombinasjon av løsningene som er skissert over. Alternativet er at de «*eventyrlige mulighetene*» i fylket blir forbeholdt de fra urbane strøk, distriktet dør sakte ut og presset på byene øker. Det blir færre til å ta imot besøkende, ta vare på natur- og kulturarven, produsere strøm, mat og drikke og andre ting som vi i bygde-Norge liker å pusle med. Det er jo en tapssituasjon for både land og by! Kan vi ikke finne på noe annet i stedet for? Der det finnes vilje finnes det handlingsrom – bruk forsøksloven, tillitsreformen eller andre virkemidler for alt det er verdt.

«Ja tenke det; ønske det; *vill*e det med; men gjøre det!» sa Peer Gynt.

Jeg sender ut et nødsignal og håper av at hele mitt hjerte at det treffer noen med handlingskraft og vilje til nytenking.

Åshild Myhre Amundsen, Vågå

